ISTRAGE I OTKRIĆA PROGONI VJEŠTICA U HRVATSKOJ ZLOČIN I KAZNA

Spisi iz doba torture otkrivaju vrijeme kad je za vještičarstvo mogao biti optužen (gotovo) svatko

PIŠE: **DR. SC. DENIVER VUKELIĆ** 03/09/2024, 19:08

Ullstein Bild

Drugo razdoblje svjetovnih suđenja za magijske zločine na sjevernohrvatskom prostoru može se nazvati razdobljem torture ili razdobljem dijaboličkog vještičarstva. Ono počinje 1622. godine, kad je prvi takav slučaj sačuvan i zabilježen. Završava 1758. godinom kad je zabilježen posljednji.

Okidači progona vještica

Jedan od razloga povećanog broja suđenja za magijske zločine u 17. stoljeću, osim uvođenja torture i promjene koncepta pogleda na magiju, svakako su i druge okolnosti. Prije svega to su epidemije kuge koje su izbijale na sjevernohrvatskom području tijekom cijelog 17. stoljeća. Već 1599. godine kugu su na ovo područje prenijeli Vlasi koji su došli iz Slavonije pod osmanlijskom vlašću. Epidemije izbijaju 1610. i 1629. godine. 1629. kuga je poharala cijeli hrvatski prostor. Samo na zagrebačkom području odnijela je šest stotina života, što je za to doba vrlo velik broj ljudi.

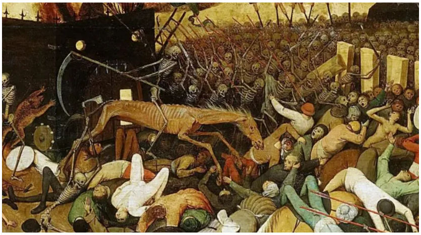

Trijumf smrti / Autor: Pieter Bruegel Stariji

Kuga se ponovno pojavila 1647. godine na širem području grada. Stanje je bilo tako loše da se potkraj godine grad zaključao. Zatvorio je ulaze i izlaze iz grada kako bi se spasio od epidemije. Izolacija grada ponovila se i 1682. godine. Čini se, ovaj put, neuspješno jer su se zagrebački franjevci zarazili žanjući po selima u okolici. Potkraj 17. stoljeća kuga je ponovno prisutna u mjestima u blizini zagrebačkog područja. Točnije 1691. godine harala je u Pokuplju, Pounju i Karlovcu, a 1699. godine u Jastrebarskom i Pušći.

Uloga Crkve u progonima

Pravna, svjetovna i crkvena te društvena paradigma, kad je riječ o magijskim zločinima, u srednjoj Europi i na području Habsburške Monarhije (kojoj je sjevernohrvatski prostor pripadao od 1527. godine), počela se mijenjati recepcijom rimskoga prava u Svetom Rimskom Carstvu te odlukom provincijalnog crkvenog sinoda održanog u Trnavi 1. kolovoza 1611. godine. Na njemu je donesena odluka o obveznom propovijedanju protiv čarobnjaštva, uključujući i vještičarstvo, na svakoj svetoj misi koja se održava unutar zemalja Krune.

Na tom je sinodu zaključeno sljedeće: "Čaranja, vračanja, gatanja, proricanja i supersticiozna vidanja bolesti i rana tajnim riječima i znacima izvršenim u određeno vrijeme i na određenom mjestu, imaju se opetovano žigosati pred sabranim narodom. A ako se opazi da su neki upleteni u takva čarobnjaštva, na njih neka župnik hitno upozori biskupa."

Blaga & misterije
34,859 followers
Follow Page

SFJ
Regatna događanja u Splitu
Splitski festival jedrenja objedinjuje mjesec dana jedrenja povezujući regatna događanja
14.09. - 20.10.
SPLITSKI FESTIVAL JEDRENJA
Otvori

Svjetovno prihvaćeni crkveni zakoni

Zanimljivo, Hrvatski je sabor samo nekoliko mjeseci kasnije donio zaključak, 25. listopada 1611. godine: "Iz zakonskih članaka gospode staleža i redova kraljevina Hrvatske i Slavonije, zaključenih na njihovu saboru, koji je po sazivu presvijetloga gospodina grofa Tome Erdödyja od Monyorokereka i t. d., bana, održan u kraljevskom gradu na Gričkome Brdu dvadeset i petog (dana) mjeseca listopada godine 1611. i zaključeno: Prečasni gospodin Petar Domitrović, izabrani biskup crkve zagrebačke, predložio je svečano staležima i redovima kraljevine zaključke najnovije sinode trnavske, koje su isti staleži i redovi, kao najpokorniji sinovi matere crkve, dobrohotno prihvatili."

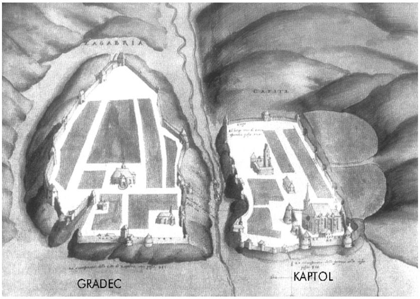

Kaptol u Gradec u 16. stoljeću.

Iz ovoga možemo vidjeti da početkom 17. stoljeća Gradec i Kaptol pripadaju kršćanskome srednjoeuropskom kulturnom krugu koji je potpuno bio prožet i obuhvaćen religijskim pogledom. Razmišljanja svjetovnih, pravnih i crkvenih autoriteta bila su slična. Stoga se iz ova dva primjera vrlo jasno može razabrati kako je ta crkvena odluka sinoda Katoličke Crkve već nakon nekoliko mjeseci prenesena u svjetovnu. Potom ju je odobrio i Hrvatski sabor kao svjetovnu i pravnu. Time su postavljeni pravni temelji za daljnje svjetovne procese za magijske zločine i vještičarstvo. Svoj zenit će doživjeti sedamdesetak godina poslije.

Zakonik Ferdinandeja

Drugi pravni ključni čimbenik je zakonik zvan Ferdinandeja, objavljen 1656. godine. Naziva se Ferdinandejom prema caru Svetoga Rimskog Carstva Ferdinandu III. koji ga je donio za austrijsko područje. Punim latinskim nazivom glasi *Forma processus iudicii criminalis seu Praxis criminalis*. U Ugarskoj, Hrvatskoj i Slavoniji nikad nije dobio izravnu zakonsku snagu.

Ipak vrijedio je kao običajno pravo, nakon što ga je isusovac Szentyvany za nasljedne zemlje preveo s njemačkoga na latinski jezik i tiskao 1687. godine. Time su ga se, kao običajnog prava, imali držati svi sudci i magistrati toga područja pri svojim presudama. Kao takav je uvršten 1697. godine u Zbornik prava Ugarske i pripojenih zemalja. Ferdinandeja je sveobuhvatno i detaljno obradila i dala naputke kako voditi postupak i ispitivanje optuženih za čarobnjaštvo, vještičarstvo i herezu.

Zašto je netko bio optužen za vještičarstvo

Za pokretanje parnice u drugom razdoblju bilo je dovoljno mišljenje, odnosno optužba susjeda ili stanovnika mjesta. Tako se često događalo da zbog ljubomore, bračnih nesuglasica, poslovnih neuspjeha ili alkoholiziranih halucinacija osoba optuži nekoga za čaranje. Često je i socijalni status optuženih bio bitan čimbenik. Nema zabilježenih slučajeva u kojima bi predstavnici vlasti, svećenici, učitelji, stražari ili vojnici bili optuženi. To su uglavnom bili kmetovi i seljaci te sitno građanstvo, obrtnici i trgovci. Često su na meti bile udovice, žene sumnjiva morala ili pak usidjelice. Optuženice su bile i žene koje nemaju uza se muškarca, koji bi ih eventualno mogao braniti svojim imenom ili statusom.

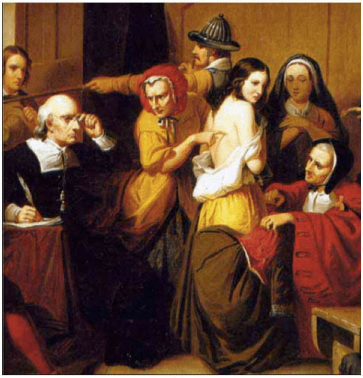

Traženje "Vražjeg pečata"

Druga je mogućnost bila da se osoba nađe optuženom kao sudionik u čaranju ako bi je tko već optužen za čarobnjaštvo spomenuo pri ispitivanju na mukama. Ovo je bio čest slučaj zato što su se na mukama tražila imena drugih sudionika. Optužena bi osoba u velikim bolovima najčešće izgovarala imena koja bi im prva pala na um. Spominjala bi tako imena susjeda, poznanika, suseljana, samo da si ublaži nesnosne muke na torturi. To je, naravno, bio plodan izvor novih, daljnjih optužbi i temelj za nove parnice i suđenja.

Što su radile vještice

Iz ovoga se može zaključiti da je zamalo svatko mogao biti optužen za bavljenje nedopuštenim magijskim praksama, bilo denuncijacijom tijekom postupka bilo samo na osnovi sumnje iz okoline u kojoj osoba živi. Tijekom 17. i 18. stoljeća optužnica je redovito bila klišejizirana motivima poznatima iz europskih procesa za magijske zločine. Ti motivi su stvoreni i preuzeti, prije svega, iz europske inkvizitorske literature 15. i 16. stoljeća, poput *Malleus maleficaruma* i drugih priručnika pisanih za te svrhe.

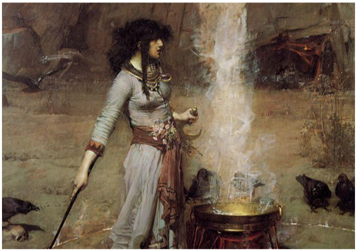

Ilustracija vještice

Osobe optužene da su vještice, prema optužbama ovih sudova (kao i u ostatku Europe), navodno su letjele, pretvarale se u životinje ili druge ljude, ljubile se i općile s đavlom, općile sa životinjama, ubijale pogledom, pretvarale se u vjetar, uništavale ljetinu, ubijale stoku, uzimale plodnost ljudima i životinjama, radile čarobnu mast i ostale čini od hostije i ubijene djece te mnoge druge opačine. Jedna od najpoznatijih optužbi za vještičarstvo bila je orgijanje na nedostupnim mjestima. U svojoj osnovi, to je bila ideja o noćnom sijelu na udaljenim mjestima. Tamo su se vještice okupljale radi održavanja crnih misa i orgija. Ovaj će se koncept udomaćiti u većini optužbi, a potječe iz sredine 14. stoljeća s inkvizicijskih suđenja u Francuskoj.

Eksplozija sudskih procesa protiv vještica

Na kraju 17. stoljeća, točnije 1698. godine, otpočelo je razdoblje najvećeg porasta suđenja za magijske zločine u Gradecu. Prvih sedam godina procese su vodili gradski zamjenik bilježnika Georg Porta i gradski kapetan Ivan Khayll. Pod njihovim istražiteljstvom bilo je ukupno četrdesetak slučajeva optužbi za vještičarstvo. U optužbe je bilo uključeno više od dvije stotine mogućih osumnjičenika. Niti jedan slučaj nije završio oslobađanjem od optužbe. Većina sačuvanih i zapisanih izvora govori da su presude uglavnom bile spaljivanje na lomači. To se pretpostavlja i za ostatak presuda za koje nisu sačuvani pouzdani podatci. Khaylla i Portu može se u izvorima pratiti sve do 1704. godine.

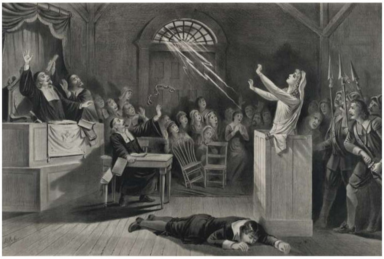

Suđenje vješticama / Litografija iz 1892.

Te 1704. godine sačuvan je zanimljiv slučaj procesa protiv gradečke građanke Katarine Pavleković Ptiček (Ptičkovica). Istraga protiv nje provodila se od 8. do 10. siječnja 1704. godine. Predvodili su je kapetan Gradeca Andrea Krajačić, senator Ivan Lacković i gradski prisežnik Ivan Derk. Tijekom torturalne istrage Katarina Ptiček izjavila je da je s ostalim vješticama pravila tuču od leda pritom govoreći "tuča bila, tuča buš!" te da je potom letjela iznad Gradeca i njegovih polja sijući tuču i uništavajući ljetinu.

Izjavila je i da se sastaje s drugim "coprnicama" na Mandušecvu "na smetju, kade peki smetje spravljaju, malo dalje od kipa" te da su se bavile izradom coprničke masti tako da "dete malo vmore još vu zipke ter mu serce ž njega vzemu, kotero kuhaju ter davaju jesti onom, koga hote med se vzeti i da se taj više ne more zvračiti i da z onoga deteta mast spravljaju". Pod torturom je denuncirala i druge dvije žene, Barbaru Kružić Županić i Agatu Cesarku. One su također procesuirane iste godine.

Turopoljski proces

Jedan od većih procesa u sjevernoj Hrvatskoj bio je slučaj Margarete Kuljanke iz Gradeca, koja je na mukama istrage pod torturom bila tijekom suđenja od 23. do 30. prosinca 1733. godine. Odala je imena još 32 osobe koje su potom procesuirane u poznatom procesu u Turopolju. Cijeli spis obuhvaća odgađanje sudbenog postupka 23. prosinca 1733. godine, pokretanje sudbene istrage pod torturom, zapisnik o iskazima pod torturom od 29. prosinca 1733. godine te presudu od 30. prosinca 1733. godine. Kuljanka je tako osuđena na smrt za vještičarstvo spaljivanjem na lomači.

Dvorac Lukavec, proljeće 2022. godine / FOTO: Blaga & misterije

Iz prvog spisa vidi se da su na suđenju bili prisutni sudac Josip Hohnebner, vijećnik Bernard Perk, fiškuš Ladislav Sale, gradski kaštelan Antonio Radić i bilježnik Josip Kurill te da je ona optužena prema iskazima drugih osuđenih. Pri pokretanju istrage pod torturom bili su prisutni i senatori David Derk, Danijel Schmidt, Mihael Kozjak, odnosno umjesto njih kao zamjena priseżnici vijećnici Juraj Gregurec, Petar Rudić i Pavle Smolko, bilježnik Ivan Busan.

Jedna optužena osumnjičila desetke drugih

No, najbitnije u vezi s njezinim slučajem bile su daljnje denuncijacije pod torturom. Izjavila je tako da se u Lomnici u Turopolju na Stjepanskom raskršću sastala s vješticama. To su bile Jana Loparica iz Lomnice, Kata Čelićka, Marica Djumlinka iz Kurilovca, Dora Ledarka zrođena Sipušićka iz Kurilovca, Bara Radinovićka iz Mlake, Bara Mudićka žena Matijaša Mudića, sada fiškuševa žena iz Velike Mlake, starica Bara iz Lomnice, Dora Serblićka iz Lomnice, Janica Hoskuzova iz Lomnice, Mara Kapličinka iz preko Lomnice, Bara Kovačićka iz Lomnice, Barica Novakovica, Mara Kuševićka iz Plesa i Marić Hogsica koja boravi kod Stepanića. One su je primile u društvo i postavile za kapetanicu. Kuševićka je postala vojvodicom, zastavnik je bio sam vrag, a zastava je bila crna.

Na daljnjim mukama s čavlima i grebenom iznijela je još veći broj žena i muškaraca koji su s njima bili u društvu. Za vrhovne zapovjednike i najmoćnije čarobnjake proglasila je bogatog Stjepana Koskovića i njegovu suprugu Margaretu Pogledić. Gospođu Mihanovićku pod Okićem prozvala je vrhovnom zapovjednicom.

Masovne presude spaljivanjem na lomači

Otegotne okolnosti bile su što joj je, prema njezinu iskazu, dok je bila u zatvoru, **vrag dolazio u obliku njezina supruga i gradskog kapetana** te spolno općio s njom obećavajući ju osloboditi zatvora. Izjavila je i da joj je, kad je na muke osuđena i natrag u zatvor odvedena, došao k njoj vrag u spodobi mačka i s njome šaptao. Potom ju je brzo ostavio rekavši joj: "Ti ćeš muku trpjeti, a ja za tebe trpjeti neću." Nakon ukupno 12 sati mučenja, potvrdila je sve optužbe. Naposljetku je donesena presuda za vještičarstvo- spaljivanje na lomači, koja je i izvršena. Uz Kuljanku je bilo spaljeno 28 osoba, a samo su dvije oslobođene.

Tijekom 1740. i 1741. godine osuđeno je trinaest Križevčanki. Od toga ih je jedanaest spaljeno. Posebnost je tih slučajeva u tome što su dvije od njih imale maloljetne kćeri, od pet i sedam godina. Njima su pak razrezane žile jer su smatrane vješticama poput svojih majki.

Kako je Barbara cinkala Barbaru

Jedan od najzanimljivijih gradečkih slučajeva svakako je onaj protiv **Barbare rođ. Jurković, udove Benšek, zvane Cindek (Cindekovica) i**z 1743. godine. Ovo je dobar primjer da se za bavljenje magijom optuživalo zbog neiskazane ljubavi i radi rješavanja poslovne konkurencije. Barbara Benšek bila je vrlo uspješna gradečka pekarica. U nju je bio zaljubljen oženjeni fiškuš i gradski bilježnik Ladislav Sale. Ona ga je odbila i to je bio jedan od glavnih motiva za optužbu. Već 1742. godine neke od optuženih spominju Barbaru kao moguću vješticu.

U veljači 1743. godine na Kaptolu se vodio proces protiv Barbare Pisk Mihanović. Njoj su za magijske zločine sudili kaptolski podsudac Nikola Babočaj Čeh, podsudac Ivan Radičević i kaptolski špan Turković. Osuđena je i spaljena na lomači. Međutim, tijekom torture Barbare Pisk Mihanović Ladislav Sale poslao je dijaka Josipa Krčelića da insinuira Barbari Mihanović da je Benšek bila s njom među vješticama. To je ova zaista i učinila optuživši nju i tišljaricu Doru iz Nove Vesi.

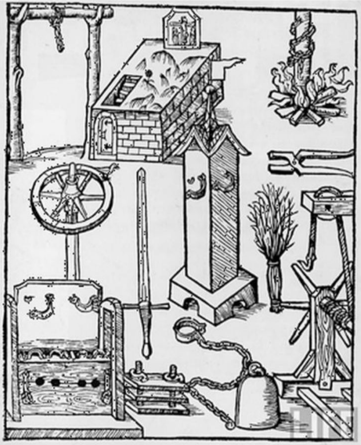

Različite sprave za mučenje

Nekoliko dana poslije ipak je povukla tu izjavu. U zapisniku stoji da je pozvala cijelo sudsko vijeće i rekla: “Gospoda moja draga! Ja prisižem Bogu i blaženi devici Mariji, da do Cindekovice nikaj neznam niti do Dorice tišljarice, kakti ni vu cehu nisam bila, kaj me potvarjaju, tako mi Bog pomozi! Nego mi je žal, da me je nesretni Kerchelich vu to zapeljal. Ja sem krivo i nepravedno povedala na Baricu Cindekovicu i na tišljaricu Doru i žal mi je, da sam na vupucenje Josefa Kerchelicha, dijaka Szalijevoga, to povedala. Oh prokleti Kerchelich na kaj me je dopeljal.” Podsudac Babočaj Čeh joj je odgovorio: “Moja Barice, ti se zato ne boj, mi zato nismo Cindekovicu na muku postavili, kaj si ti na nju povedala, ar bi još pervo ona na njoj morala biti, nego su nju i tišljaricu z Nove Vesi druge babe na varošu povedale.”

Ostale optužbe prema Barbari Cindek

Tu je zapravo riječ o više žena. Prva je bila Helena (Jelena, Jela) Ptiček koja je 1743. godine tijekom 15 sati torture navela mnoge žene. Među njima navodi i Cindekovicu kao “njihovu najvekšu gospu i kapetanicu coprničkog ceha”. Druga je Mara Dedovka. Ona je iste godine rekla da “se je s Baricom Cindek upoznala kod vještičjeg sastanka na Medvednici prigodom coprničke gozbe; jednoć su bile zajedno i pri galgah na Verhovczu, a s njima je bio i sam vrag po imenu Zylnjak, koji ih je podučavao u coprničkoj vještini”. Treća je bila Helena Kranjica, koja je tvrdila da je s Barbarom i Dorom letjela na Klek. Barbaru su suočili s njih tri. One su potvrdile svoje optužbe, a Barbara je potom zatvorena u tamnicu gradske vijećnice. Navečer je prebačena u tamnicu kule na Dvercima.

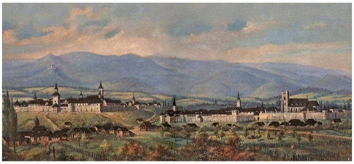

Gradec i Kaptol u 17. stoljeću

Isusovac Juraj Mulih bio je ispovjednik svih utamničenih u gradu, uključujući optužene za vještičarstvo. On je pokušavao doći do Barbare u tamnici da joj da naputke za obranu. Ipak ga nisu puštali, ni samoga ni u pratnji Barbarina brata. Treći dan Mulih je nagovorio isusovca Josefa Smolea da mu pokuša osigurati posjet Barabari i on je uspio. U isto su vrijeme Barbarin odvjetnik i njezina rođakinja Barbara Lovrenčić dogovorili s Ladislavom Saleom mito u iznosu od 200 forinti za puštanje Brabare na slobodu. Naime, sudac je bio njegov brat Andrija Sale te se to moglo tako urediti. Smole je razgovarao s Barbarom o planu, no ona ne pristaje na prijedlog jer smatra da je nedužna. Ujedno iskazuje želju za slanjem pisma molbe kraljici Mariji Tereziji.

Mito za oslobođenje optužbi

Barbara Lovrenčić, mimo Barbarina dopuštenja, dogovorila je sa Salinom ženom snižavanje iznosa mita s 200 na 100 forinti, ali uz isplatu 50 forinti odmah. Dva dana poslije Ptiček, Dedovka i Kranjica spaljene su na lomači kao vještice. Putem do lomače ispovjedile su isusovcu Smoleu da opozivaju svoje optužbe protiv Barbare Benšek. Zbog svih tih razloga 16. veljače 1743. godine Barbara je puštena iz tamnice i uvjetno je oslobođena optužbe za vještičarstvo, a za nju su jamčili purger Delač i zvonar sv. Marka Andrija Purgarić. Nakon oslobađanja isplatila je ostatak mita Ladislavu Saleu.

Snimanje TV serije Grička Vještica 2017. godine / Jadran film / FOTO: M.B.T.

Svi ovi detalji poznati su zato što je nakon samo tri mjeseca, 7. svibnja 1743. godine, Barbara pred sudom i gradskim senatom optužila Ladislava Salea za korupciju i nagovaranje na blud. Pred sudcem Krajačićem i senatorom Hohnebnerom ispričala je cijelu priču. Istaknula je da je nakon izlaska iz zatvora otišla zahvaliti Saleu, na što joj je Sale nasamo rekao: "Barica, k večeri ali vi meni ali ja k vama."

Nekoliko dana ga je izbjegavala, a onda joj je poslao komisiju za traženje "vražjeg pečata", kojoj su na čelu bili on i njegova žena. Nakon pretrage Barbarina rođakinja i prijateljica dale su njegovoj ženi 50 forinti pa pečat nije nađen, a Sale je dobio ostatak mita. Benšek smatra da je **traženje vražjeg pečata** bilo protuzakonito jer to smije obavljati samo ovlašteni krvnik u mučionici, a ne u privatnom stanu. Stoga ga je javno optužila za korupciju, nagovaranje na blud i traženje vražjeg pečata po njezinu tijelu. Nažalost, zaključak ovog procesa nije sačuvan. Iz drugih pak izvora saznajemo da je i u idućim godinama Ladislav Sale bio ugledan član zajednice i gradske uprave pa mu se vjerojatno ništa nije dogodilo.

Barbara Cindek ponovno optužena

Ono što se jest dogodilo, saznaje se iz drugog, djelomičnog izvora. Samo četiri mjeseca poslije, u rujnu 1743. godine, Barbara Benšek je ponovno optužena da je vještica. Ovaj put optužio ju je grički kramar (sitni trgovac) Andrija Palčić s 11 svjedoka. Među njima je bio i dotadašnji Barbarin prijatelj, gumbar Adam Sulić. Svaki od tih svjedoka podnio je različite optužbe za vještičarstvo. Neki od njezinih konkurenata izjavili su da su vidjeli kako, prije no što ide na sajam, stavlja vraga u džep i da zato posluje najbolje od svih.

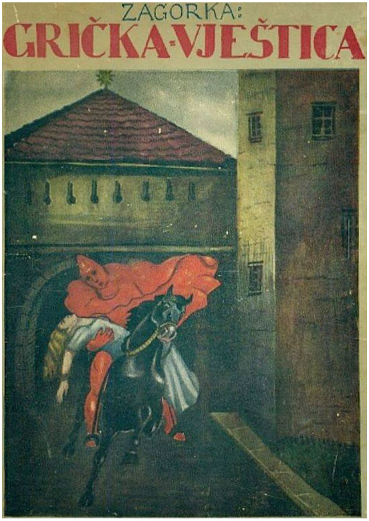

Slučaj opisan u članku bio je je nadahnuće za "Gričku vješticu"

Andrija Palčić ju je optužio da stavlja kamenje u kruh radi vaganja. Mali kramer Petrica Rudić joj je navodno rekao: "Ja znam da ti vraga vu žepu nosiš i da vsigdar bole teržiš nego vsi mi kramari, pusti ga med nas da kočemari jednu vuru da i mi drugi kramari teržimo ne samo ti!" Ivan Župančić, Barbara Pugyak i Tereza Hervoj svjedočili su da prodaje zločesto vino za puno novca i tri tjedna stari kruh, a oni ne mogu prodati svježi i da su tu sigurno posrijedi čarolije. Potpisnik ove tužbe bio je sudac Juraj Dragovanić, no do danas nije pronađen nastavak spisa te se ne zna Barbarina sudbina.

Njezin slučaj iskoristila je za svoju prozu i Marija Jurić Zagorka. Ona je u svojoj Gričkoj vještici zaključila da je Barbarin slučaj završio pred sudom Marije Terezije i posljedičnim oslobađanjem. To nije bilo moguće u stvarnosti jer je posljednje poznato suđenje Barbari Benšek bilo 1743. godine, a prvi interesi Marije Terezije prema magijskim zločinima u Monarhiji započeli su tek 1752. godine.

Vlastelinski sudovi

Suđenja za magijske zločine i vještičarstvo na vlastelinskim sudovima dosad su bila manje poznata jer su se i vrela o njima nalazila na različitim arhivskim mjestima. Uglavnom nisu bila historiografski obrađena tijekom 20. stoljeća osim, djelomice, velikoga turopoljskog procesa. Njega je obradio hrvatski povjesničar Emilij Laszowski, ali ne u potpunosti. Hrvatski arhivist Ladislav Dobrica i hrvatska latinistica Maja Pajnić 2013. godine objavili su prijepis novopronađenih vrela s nekoliko vlastelinskih područja. Bili su bez prijevoda i obrade samih izvora. Samo su nam ti izvori već uvelike promijenili sliku o suđenjima za magijske zločine, poglavito u statistici.

Dvorac Inkey u općini Rasinja / arhivska fotografija

Tako je iz tih dokumenata poznato da se na prostoru vlastelinstva Međimurje od 1713. do 1757. godine sudilo 32 osobe, na prostoru vlastelinstva Oroslavje 1715. i 1718. godine trima osobama, na prostoru vlastelinstva Rasinje od 1730. do 1740. godine sedam osoba, na prostoru vlastelinstva Veliki Tabor samo u jednoj godini, 1744., dvanaest osoba, na prostoru posjeda Tršci 1710. i 1741. godine dvjema osobama, na prostoru pavlinskog samostana Lepoglava 1709. godine jednoj osobi te konačno na prostoru plemenite općine Turopolje od 1733. do 1734. godine ukupno 28 osoba.

Ovo sve zajedno donosi podatke za ukupno 82 dodatne osobe kojima je samo u prvoj polovici 18. stoljeća suđeno za magijske zločine i vještičarstvo. To je malo više od trećine dosadašnjeg poznatog broja optuženih na sjevernohrvatskom prostoru. Time nam se otvara pretpostavka da je broj procesa zapravo mnogo veći. Međutim, sve do danas nisu nađeni svi dokumenti pa ostaje u budućnosti više istražiti ovu temu.

Stotine pogubljenih spaljivanjem- uglavnom žena

Analizirajući sačuvane sudbene spise, dolazimo do podataka da je na sjevernohrvatskom području u ovome drugom razdoblju, u 17. i 18. stoljeću, službeno suđeno više od 350 osoba. Na kraju su većinom pogubljene spaljivanjem na lomači. Više od pet stotina osoba bilo je pritvoreno na daljnja ispitivanja. U većini slučajeva bila je riječ o ženama. U cijelome drugom razdoblju za vještičarstvo optuženo je manje od dvadeset muškaraca.

Oslobađanja su bila iznimno rijetka. U 17. i 18. stoljeću postoje sačuvani zapisi za samo 12 potvrđenih slučajeva oslobađanja. To su slučajevi: Marijane Fabić (1657. g.), druge neimenovane žene iz Kerestinca (1733. g.), Nikole Davutovića (1734.), Matije Celića (1734. g.), Barbare Cvetković (1734. g.), Barbare Piszk Mihanović (1742. g.), Barbare Jurković Benšek (1743. g.), Dorice Karvančić (1743. g.), Adama Sulića (1743. g.), Ivana Vlahovića (1746. g.), Katarine Rokat (1747. g.) i Katarine Vukšić Rakoczi (1747. – 1748. g.).

Seoski linčevi

Osim službenih svjetovnih suđenja nerijetko su se događali i seoski linčevi. Oni su, naravno, bili protuzakoniti, ali vlast često ne bi saznala za njih ili bi ih prešutno tolerirala. Slovenski putopisac Janez Vajkard Valvasor navodi zapis o jednome od takvih slučajeva u zagrebačkoj okolici do kojega je 1686. godine došlo zbog velike suše i nerodice u prošloj 1685. godini.

Seoski linč žene optužene za vještičarstvo / AI ilustracija

Prema Valvasoru, ljudi su doslovce podivljali od gladi i siromaštva. Pokrenuli su histeriju lova na vještice, odnosno osobe za koje su vjerovali da su krive za tu elementarnu nepogodu. Nasumičnim linčovanjem ili spaljivanjem bez ikakovog službenog suđenja stradalo je četrnaest žena. Nastradao je i seoski mlinar koji je optužen da je navodno sjedio na jajima čekajući da se pilići izlegu. Seljaci koji su sudjelovali u linču kažnjeni su samo pokorom u obliku klečanja i molitve na određene dane u crkvi.

* * *

Članak je sufinanciran iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije RH, temeljem javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

AGENCIJA ZA
ELEKTRONIČKE
MEDIJE

#IZBOR #STARI ZAGREB #VJEŠTIČARSTVO #VJEŠTICE